

•5•

Hanka Slováková vůbec nepřipomínala špinavou šlapku z galerky, jak si původně Zeman představoval. Měla dokonce i akademický titul: ing. Slováková, stálo na vizitce zvonku, který Zeman s jistým váháním stiskl, protože moderní dům, na němž byl ten zvonek umístěn, vypadal solidně a důstojně a na ostatních vizitkách byla jména několika významných lidí, představitelů socialistické techniky, vědy a kultury. A pod oknem paní inženýrky stál drahý francouzský vůz se stříbrnou metalízou, stereopřehrávačem a tenisovou raketou na zadním sedadle.

Otevřela mu dáma exkluzivní a hezká, i když trochu žensky nepřitažlivá svým povýšeným chladem. Vůbec se nelekla jeho služebního průkazu a pozvala ho dál.

„Co si přejete, pane majore? Co vám mohu nabídnout? Whisky, koňak, gin nebo kávu? Nezapálíte si?“ nabídla mu cigaretu z balíčku amerik, a když zavrtěl odmítavě rukou, zapálila si sama.

Byl poněkud stísněn elegantním a přepychovým prostředím jejího bytu. Připomínal interiéry z Playboye, který si jednou na kriminálce prohlíželi, když časopis zabavili jakémusi vekslákovi.

„Děkuji. Nechci nic. Nebudu zdržovat. Chci se vás jen na něco zeptat.“

Pokrčila rameny. Cítila jeho rozpaky, a proto ho s převahou vybídla:

„Prosím, ptejte se.“

„Vy jste nedávno strávila noc na jednom z našich oddělení.“

„Tak o to tedy jde,“ zasmála se přece jen s jistou úlevou. „Trošku jsem pila, přiznávám, a pak jsem měla okno. To se stane někdy i vám, ne? A ten Rakušan byl neomalený a drzý. Ti parchanti si snad myslí, že si kvůli jejich mizerným šilinkům sedneme na zadek a že si mohou dovolit všecko. Neměl prostě úroveň, a tak jsem ho praštila. Ostatně tu škodu v Alcronu jsem už uhradila. A že jsem pocítila národní hrdost a ukázala tomu rakouskému náfukovi, jak se má chovat k českým ženám, mi snad vytýkat nebudete.“

Přerušil ji:

„Nejde mi o něho, paní inženýrko.“

„Tak oč vám tedy jde?“

„Na oddělení jste vyprávěla o jisté Marušce Márové. Zнала jste ji?“

Lekla se a najednou ztratila glanc.

„Chudák holka,“ řekla nervózně, odhodila nedopalek a zapálila si další cigaretu. „Studovaly jsme kdysi spolu, bydlely jsme na koleji v jednom pokoji. Chudák nebohá. Neměla do toho zámku chodit. To nebylo pro ni. Opravdu ne.“

„Do jakého zámku?“

„Ve Skrýši.“

Najednou se vzpamatovala.

„Co ze mě taháte rozumy? Neříkejte, že nevíte o zámku ve Skrýši?“

„Nevím. Co s ním měla Maruška společného?“

„Nežvaňte!“ zaječela najednou hystericky. „Víte, co nesnáším? Fízly a provokatéry! Vypadněte a řekněte jim, že se nemusejí bát. Slyšíte? Vypadněte!“

Otevřela mu doširoka dveře a dívala se na něj náhle s opovržením a divokou nenávisť. Nebránil se a odešel.

•6•

Skrýše byla malá vesnice, zapadlá hluboko v brdských lesích. Když sem Zeman tehdy na konci listopadu dojel, byla zapadlá i do sněhu, který tak předčasně a nečekaně přepadl tuto krajinu, tesknou a opuštěnou jako vytí psa. Sníh byl těžký a vlhký, bylo zřejmé, že opět brzy sejde, a tak byl – odsouzen k zániku – nepříjemný a neveselý. Lepil se na všechno, na větve smrků, z nichž protivně kapalo, na střechy chalup i na boty, a přestože s úporností zoufalce ulpíval na všem, měnil se postupně v hnědavou, čvachtavou břečku, studeně promáčené boty i dolní konce kalhot. I vzduch byl tísnivě nedýchatelný, prosycený vlhkem a mlhou, stoupající z okolních hlubokých lesů i klesající z bachratých, jako oteklý pupek těžkých mraků, které nad nimi visely.

Zeman s úlevou vstoupil do staré vesnické hospody, zčernalé stáří a nepřilíh útulné, se starobylým šenkem a červotočivým dřevěným obložením podél stěn, čpících zvětralým pivem a kouřem viržinek či laciných cigaret. Přece jen tu však bylo líp než venku, v kamnech se topilo a bylo tu cítit člověčinu, zahánějící tíseň ze syrové, pošmourné prázdnoty dušičkového podvečera.

Zámek už Zeman viděl. Vyloupl se mu náhle z mlhy, když vjížděl do vsi, navenek neosvětlený, hrozivě tajemný a chmurný – jako skalní útes, obkroužený hlubokým vodním příkopem, přes nějž vedl věkovitý, bytelný, kamenný most k těžké, neprodyšně uzavřené zámecké bráně z dubových fošen, spjatých železným kováním. Zeman se však nevydal k zámku rovnou, už dávno se naučil ovládat svoji dychtivost, ale zamířil nejprve k hospodě, bezpečnému zdroji všech bájí, pověstí a informací.

Šenkovna zela prázdnotou, seděli tu dva tři štamgasti, zřejmě sedláci či lesní dělníci, to se podle jejich umolousaných montérek a zablácených gumovek nepoznalo. Blikli po něm nasupeně, že je vyrušuje z jejich mlčenlivého rozjímání nad sklenicí piva, a víc si ho nevsímal. Hostinská, ještě docela pohledná mladší žena, oblečená nevenkovsky v texaskách a roláku, beze slova natočila další sklenici piva s řídkou pěnou a postavila ji před Zemana. Má to logiku, pomyslel si Zeman, když se vzpamatoval z prvního překvapení nad tou samozřejmostí. Zřejmě tu nic jiného nemají, a když někdo vstoupí do hospody, co by mohl jiného chtít než se napít?

„Dáte si ještě něco?“ zahučela nerudně hostinská, viditelně otrávená tím, že jí přibyl další host, kterého bude muset obsluhovat, místo aby se oddávala příjemné letargii za výčepním pultem. „Z panáků tu máme rum, vodku a myslivce, k jídlu utopence nebo krájenou vysočinu s hořčicí.“

Podíval se na ni pobaveně, aby vzápětí znovu zaregistroval, že má docela pěknou figuru, dlouhé nohy a vyzývavá ňadra. Jaký

osud ji sem asi zavál? Nešťastné manželství, manko někde v lepším městském podniku či touha utéct od života před nějakým zklamáním a osamostatnit se?

„Děkuji, zatím nic,“ řekl. „Spíš bych potřeboval nocleh.“

„Tady?“ podivila se. „Vy tu chcete i spát?“

„Vesnice se mi moc líbí. Chtěl bych si ji ráno prohlédnout.

A taky zámek.“

Zaznamenal, že oni apatičtí pijáci piva k němu zdvihli hlavy a s jakýmsi mlčenlivým posměchem se na něho zadívali.

„Je to krásná historická stavba. Ani jsem netušil, že něco tak pěkného v brdských lesích je. Dělají se tam exkurze?“

„To si nechte zajít chuť,“ odbyla ho úsečně hostinská a vrátila se za nálevní pult.

„Proč?“

„Je to panskej zámek. Soukromej. Tam nemají cizí lidi co dělat.“

„Copak jsou u nás ještě soukromé zámky?“ podivil se.

„U nás toho je, co nevíte,“ ušklíbla se.

Pijáci piva se pobaveně, souhlasně zasmáli.

„Ostatně nic zvláštního byste tam neviděl,“ pokračovala hostinská a pustila se do mytí sklenic, „historickej nábytek si odvezli do Prahy a zařídili si to moderně. Jen pár starejch obrazů a gobelínů tam zůstalo.“

„Vy jste tam byla?“

Chvíli váhala, než odpověděla.

„Dělala jsem tam pokojskou.“

Tak je to tedy. Proto je tak výjimečná v tomto prostředí. Patří k zámku. A tady zůstala, protože se tam podvědomě touží vrátit. Odešla sama, nebo ji vyhodili?

„Komu to patří?“ zeptal se.

„Nevím.“

„Jak to? Někdo vás přece musel platit?“

„Znám jenom správce. Nic víc. Ostatně, co je vám do toho?!“ vyjela najednou podrážděně.

Omluvil se: „Promiňte.“ A požádal: „Nemohla byste pustit televizi?“

Všiml si, že má za nálevním pultem televizor, a najednou zatusil, aby tu nebylo takové stísněné, nepřátelské ticho.

„Ne,“ odbyla ho, „ten krám je k ničemu, co si v zámku zřídili zvláštní anténu na příjem z družic a ze Západního Německa. Trhá nám to obraz a zvuk je taky pod psa. Tahle vesnice je, pane, kvůli těm zámeckejm panskejm parchantům bez televize.“

Zřejmě už měla té neplodné debaty dost, takže rázně přešla na jiné téma.

„Dáte si ještě něco?“

„Ne,“ řekl Zeman a položil na stůl pětikorunu. „Musím se ještě podívat po vsi kvůli tomu noclehu. A zámek si obejdu aspoň zvenčí.“

„Moc blízko nelezte, nebo vás sejmou,“ řekla výstražně, protože jí byl asi něčím sympatický. Možná tím, že se s ní bavil. V téhle smutné hospodě nebyly zřejmě rozhovory s hostinskou

na denním pořádku. „A když s tím noclehem nikde neuspějete, přijďte, v nejhorším vás nechám tady. Mám tu jeden volný otoman v komoře. Ale jen na tuhle noc,“ dodala spěšně, aby si nemyslel, že mu podává víc než prst.

Zámek teď přitahoval Zemana jako magnet. Čněl do polotmy nad vsí – temný, tajemný a výhružný jako loď z jiného světa. Zdál se být bez života, protože v průčelí nezářilo ani jediné okno, ono živoucí oko, které dává smysl kameni a cihlám, protože posvětčuje jejich studenou strnulost lidskou přítomností a teplem. Pročvachtal se nepříjemnou sněhovou břechkou podél celé čelní fronty zámku, aby zjistil, že mu jednak stydnou nohy v promočených botách a pak že je zámek nedobytný – nepřístupný z průčelí, ze stran i zezadu pro nepřekročitelný vodní příkop. Jediná cesta k němu vedla po úzkém kamenném můstku. Vydal se tedy po něm k zámecké bráně, aby si zblízka prohlédl aspoň ji.

Náhle pocítil v zádech tvrdé dlabnutí a uslyšel hlas:

„Co tu hledáš?“

Znal ten pocit. Teď konečně pochopil varování hostinské: „Nechodte tam, sejmou vás.“

„Sem se nesmí?“ zeptal se toho, o němž tušil, že mu stojí za zády.

„Ne. Otoč se a rychle odpal,“ přikázal mu studeně ten neznámý, jehož dosud neměl právo ani spatřit.

„Proč?“

„Nežvaň a zmiz,“ trval stín za ním na svém.

Zeman nehodlal ani pomyslet na strach. „Především si zastrč tu věc do podpažního pouzdra,“ řekl, „mám totěz.“

„Myslel jsem si to,“ řekl neznámý a s rutinou ho odzbrojil, aniž snížil tlak své pistole na jeho zádech.

„Mohu se teď otočit?“ zeptal se Zeman.

„Můžeš.“

Konečně ho tedy uviděl. Byl to mladíček sotva výcviku odrostlý, suverénní a drzý, velkopanský pocitem své síly a mocí, která stála za ním, přesně takový, jaké neměl Zeman nikdy rád.

„Sáhni mi do levé náprsní kapsy,“ požádal ho.

Vyhověl jeho přání, vytáhl služební průkaz a podíval se na něj.

„No a co má být?“

„Jsem ze stejného sboru jako ty.“

„Tady nemá nikdo co dělat. Ani ze sboru.“

„Vyšetřuji vraždu.“

„Řekl jsem ti: vypadni.“

Měl šílenou chuť ho praštit. Vteřinu přemýšlel, jak by mohl srazit jeho arogantní ruku s pistolí a kopnutím do rozkroku ho složit na zem. Vzápětí se ovládl, bylo to nesmyslné. Přece se tu nemohli rvát dva lidé, kteří hájili stejnou věc a jimž šlo o totěz.

„Neblbni,“ zaprosil smířlivě, „schovej tu bouchačku. Přece se my dva nemusíme jeden druhého bát.“

„Mám své rozkazy, soudruhu majore,“ řekl studeně mladík.

„Račte odejít. A rychle.“ Vtom je olízly dva reflektory.

Přes mostek k nim zabočila z hlavní silnice černá šestsettřináctka se zataženými záclonkami, tichá, nenápadná a překvapí-

vá jako přízrak. Osvětlnila tu scénu ze špatné americké gangsterky a zastavila se.

„Co se tu děje?“ zeptal se kdosi, kdo seděl v její zadní panské části. Vzápětí pokračoval:

„Honzo, co ty tu děláš? To je překvapení. Přisedni. Budeš můj host.“

Mladíček ze zámecké ochranky zkoprněl.

Zeman přistoupil k vozu, aby zjistil, že muž, který ho pozval, je jeho kamarád z mládí, dnes místopředseda vlády Lojza Bártík.

•7•

Užvaněný Zemanův spolecestující dál rozvíjel své úvahy o životě, době a společnosti. Zeman mlčel. Bylo mu chvílkami těžko, protože některé závěry toho chlapíka ho pobuřovaly, ale neměl argumenty, aby mu je vyvrátil. Panebože, co se to jen s námi stalo? Kdysi bych ho byl okřikl, že je reakcionář, ale dneska si říkám, že má v leccěms pravdu.

Musel teď stále víc myslet na své střetnutí s Petrem, Ivanovým otcem. Přiběhl za ním rozčilený poté, co mu Žitný zatelefonoval:

„Poslyš, Honzo, toho tvého zetě viděli moji lidé, jak se sešel ve Slavii s Pavlem Danešem. Byla to asi náhoda, nedíváme se na to nijak tragicky a věříme tobě i tvé rodině. Ale přece jen bys mu měl domluvit, aby si dal pozor, s kým se stýká. Zeť Jana Zemana rozhodně k disidentům nepatří.“

„Ty jsi se zbláznil, Petře. Co tě to jen napadlo?“ křičel pak na své ho zetě Zeman: „Copak jsi zapomněl, kdo je to Pavel Daneš?“

Ivánek, tehdy ještě dítě, se v postýlce rozplakal. Nebyl zvyklý na křik a hádky mezi dědečkem a tátou, a proto se vylekal. Liduška, Zemanova dcera, ho konejšila, prosila je:

„Dejte s tím pokoj, prosím vás. Mírněte se. Myslete aspoň na to dítě.“

Oni však jako by ji neslyšeli, byli do sebe zaklesnutí jako kohouti.

Básník Pavel Daneš byl pro Zemana něco jako stihomam. Setkal se s ním poprvé v sedmašedesátém při vyšetřování výstřelu na zpěvačku v Poetické vinárně. A pak se s ním potkával znovu: v osmašedesátém, v sedmdesátých letech, a vždycky proti sobě stáli jako nesmiřitelní političtí protivníci. Zeman se musel velmi ovládat, aby ho nezačal nenávidět jako Daneš jeho a zůstal vůči němu aspoň profesionálně objektivní.

„A co má být?“ odbyl ho podrážděně Petr. „Znám se s Pavlem od mládí. To mu nesmím podat ruku, když se potkáme? Je to snad zločin, že má odvalu neshýbat hřbet jako my všichni a že má jiný názor než vy?“

„Copak nechápeš, že je to nepřítel? Nevíš, jaký je to charakter? Zapomněl jsi už, jak ti kdysi ukradl verše a chtěl je vydávat za své?“

Petr nad tím jen mávl rukou.

„To byla mladická hloupost, to už je dávno za námi. Ale dnes je jiný, dneska má pravdu.“

Zeman ani netušil, jakou udělal psychologickou chybu, že mu ty verše připomněl. Petr se za své mladé básnické pokusy styděl a nechtěl, aby se o nich mluvilo, považoval je za svou klukovskou sentimentální slabost. Vyrostl z něho technik, pragmatik, až puntičkářsky přesný a činorodý, tvrdošíjně stojící za každým poznáním, které si mohl ověřit vědeckým důkazem. Proto teď neustoupil ani o krok a řekl tu větu o pravdě Pavla Daneše, i když věděl, jak tím tchána rozčilí.

„Cože?“ rozkřikl se Zeman a vteřinu se zdálo, že Petra snad uhodí.

„Copak vy nevidíte, tatínku, jakou galerku jste to pustili k moci?“ vmetl mu Petr nebojácně do tváře. „Vždyť je to spiknutí méněcenných. Na většině vedoucích míst sedí dnes lidé, kteří nemají vůbec nic společného s ideály, za které vy jste byl ochoten dát život. Maloměšťáci, hlupáci, bezpáteřní kolaboranti, rozkradači, lumpové, nafoukanci, kteří si pletou socialismus s feudalismem. Třeba náš náměstek. Sekretářku považuje za svou služku, posílá si ji nakupovat, musí mu posluhovat i po pracovní době, přijímat příkazy od jeho milostpaní. Šofér je pro něho prostě panský kočí, který musí odvážet jeho dětičky do školy, vozit ho na chatu, na hon i na flámy. A přitom je to nedostudovaný, nevzdělaný idiot, nemakačenko, který ničemu nerozumí, žvaní hlouposti a fráze a všem překáží. Jenomže je s těmi ostatními v pyramidě méněcenných zaklesnutý tak pevně, že běda tomu, kdo by se ho odvážil kritizovat a zkusil by s ním pohnout...“

Chrlil ze sebe tu vášnivou obžalobu, až se zalykal.

„Dobře,“ přerušil ho Zeman. „S maloměšťačtívím je třeba bojovat. Jenomže to neznamená, že smíš přejít na platformu Danešů. Spojit se s ním znamená jít...“

„... proti vám,“ vpadl mu do řeči Petr. „Ano, i proti vám, policajtům, protože vy tu galerku držíte u moci.“

Zemanovi se zatmělo před očima, jak mu stáhla hrdlo vlna vzteku a lítosti. Co to ten arogantní mladíček říká? Co si to dovolil? Co prožil a co o tom všem ví? Kolik krásných a čestných lidí muselo obětovat život, aby se jemu žilo tak, jak se mu žije. Zemanovi kamarádi, které umučili při výsleších, které zabíjeli při zakládání družstev, i on, Zeman, který neměl ze života nic než těžkou, vysilující, mnohahodinovou a nikdy nekončící práci při obhajobě zákona a práva. A on si dovolí se nad tím vším ušklibnout, plivnout na všechno, co bylo Zemanovi svaté. Musel chvíli zápasit se svými hlasivkami, náhle vyschlými a skřípavými jako písečná poušť, než mohl říct:

„Mizero! Stydím se, že patříš do mé rodiny. Do tohohle bytu už nikdy nevstoupím.“

A práskl za sebou dveřmi.

Možná i tahle srážka měla vliv na trpký konec Liduščina manželství. Hrozně se totiž se svým mužem po Zemanově odchodu pohádala, poprvé v životě se mu vzepřela a rozkřičela se na něj, protože stála na straně svého táty...

A teď chlapík, který s ním jel v kupé, říkal prakticky totéž, co tehdy Petr. Zeman se nebránil, ale k jednomu mlčet nemohl.